

VAN DE REDACTIE

Helmond!

Oude heerlijkheid en hoofdstad van de Peel.

Een bedrijvige stad, die vanaf de 19de eeuw nieuwe bedrijvigheid aantrekt mede dank zij de aanleg van de ZuidWillemsvaart. Met die bedrijvigheid maakt zij een forse groeispurt door, die tot in de kaartenbakken van het archief te merken is. Het kasteel, dat eeuwen lang de toegang vormde tot een kleine, maar nijvere handelsstad, krijgt nieuwe geluiden te verwerken: de stoomfluit van schepen en die van fabrieken en werkplaatsen. Zij worden met een geheel andere architectuur de nieuwe burens van het statige kasteel. De schietspoel van het weefgetouw en de hamerslagen van de ketelmaker worden vertrouwd als de geluiden van een nieuwe industrie. Helmond opgestoten in de vaart der volkeren en voor steeds meer inwoners de moederstad.

In dit Helmond is de sociale afstand tussen petten en hoeden groot. De bejegening door patroon en pastoor is paternalistisch. Maar verder is het tijdens de industriële periode in Helmond goed toeven voor de gewone man (v/m). Men wordt lid van de harmonie, zingt in een koor en speelt toneel, is goed opgeleid en bekwaamt zich verder met avondcursussen: kortom: Helmond mag wezen!

In de jongste tijd ontloopt het vroegere lelijke eendje van fabrieken en bedrijven zich steeds meer tot een zelfbewuste en moderne stad. De economische eenzijdigheid is verleden tijd en dat, wat de roerige tijden van herorientatie van de traditionele productiebedrijven heeft overleefd, blinkt uit in nieuwe en innovatieve produkten voor de wereldmarkt. Op een nieuwe manier wil Helmond een plek zijn, waar het goed toeven is; zij timmert aan de weg met nieuwbouwwijken, die landelijke in de balanstelling staan. En daarmee herhaalt zij haar voorbeeldfunctie van een 100 jaar geleden, toen Helmonds arbeiderswijken landelijk tot voorbeeld strekten en andere steden zoals de hoofdstad inspireerden tot sociale woningbouw.

Helmond is dus uw moeite waard en u kunt dit deels zelf ervaren op 26.5 tijdens de landelijke Genealogische dag, die door onze afdeling is georganiseerd. Komt dus allen en geniet mee van deze stad in vernieuwing. Wellicht treft u in de slotgracht symbolisch een fraaie zwaan.

De redactie hoopt, dat u ook van dit speciale Helmondnummer zult genieten. Dit nummer begint met een tweetal artikelen over Helmonders in de 16de en begin 17de eeuw. De resterende bladzijden hebben wij opgevuld met kwartierstaten uit de eeuw vol verandering: de 19de dus!

TOELICHTING BIJ DE KWARTIERSTATEN

Als redactie hebben wij dit nummer opgevuld met kwartierstaten van Helmonders uit het begin van de 20ste eeuw en hun 19de eeuwse voorgeslacht. Daartoe hebben wij in het bevolkingsregister van Helmond gezocht naar probandi met typisch Helmondse namen en vervolgens zijn alle gevonden gegevens getoetst aan de Burgerlijke Stand. Opportunistisch is voorgeslacht van elders vermeden. Waar nodig zijn evt op Internet aanvullende gegevens gezocht en gevonden. Gegevens van buiten Zuidoost-Brabant zijn dus niet geverifieerd.

GENEALOGISCHE DAG 2007 IN HELMOND OP 26.5

Onze afdeling organiseert samen met de heemkundekring Kempen-Peelland op zaterdag 26 mei 2007 de jaarlijkse **Landelijke Genealogische Dag van de NGV**. Het wordt een grootse happening in het nieuwe Bavariahouse in Helmond. In het maartnummer van Gens Nostra is een uitgebreide programmabeschrijving met een aanmeldingsformulier voor deze dag toegevoegd. We hopen op een grote opkomst van de leden.

De NGV dag is ook een onderdeel van Artimond, het jaarlijkse Helmondse kunstfestival.

Programma in het kort:

- 10.00-10.30u. Ontvangst, koffie, registratie deelnemers, uitreiking naamkaartjes, lunchbonnen, infomap.
Inschrijving van 's middags te bezoeken evenementen.
- 10.30-10.45u. Opening door de voorzitter van de afdeling Kempen en Peelland en door de voorzitter van de landelijke NGV.
- 10.45-11.25u. Lezing door Dr. Thimo de Nijs:
"Genealogisch onderzoek naar middenstanders."
- 11.25-11.50u. Koffiepauze.
- 11.50-12.30u. Lezing over "Het PeaParkhuis te Helmond."
- 12.30-13.30u. Lunch in het Bavariahouse voor degenen die ingetekend hebben.
- 10.45-16.00u. In een aparte zaal is er een Genealogische Markt met standhouders uit heel Nederland met informatie over de beoefening van de genealogie en aanverwante zaken.

Facultatief middagprogramma :

- 13.30 en 14.30u. Stadswandelingen o.l.v. een gids.
- 13.30u. Bezoek aan het Kasteelmuseum
- 14.30u. Bezoek aan het museum: Industrieel erfgoed
- 13.30-14.30u. Workshop: "Genealogie, archieven en internet."

- Vanaf 13.30u. **Genealogische Markt** open voor inwoners van Helmond en omstreken.
- 15.00u. Prijsuitreiking van de scholenwedstrijd en van de wapenkleurwedstrijd van de Dela.
- 16.00-17.30u. Ontvangst door Drs. A.A.M. Jacobs, burgemeester van Helmond.
Presentatie van het "Huizenproject" door Sanne Vonk .
Diner voor degenen die ingetekend hebben.

U ziet het, een uitgebreid informatief programma, voor elk wat wils!

Info: Zie websites van de NGV en van de afdeling Kempen en Peelland.

Ad Wijnen en Henriëtte Hardeman.

GEPLANDE BIJEENKOMSTEN

Gemeenschapshuis 't Trefpunt, Belgiëplein 20, 5628 XJ Eindhoven

Aanvang van de voordrachten 20.00 uur, zaal open 19.30.

Op elke bijeenkomst de stands: Tijdschriften, Bibliotheek, Leden Helpen Leden, Nieuwe Leden en Contactdienst.

- Zaterdag 9 juni Excursie naar het Verenigingscentrum NGV in Weesp
- Dinsdag 11 September De verlaten verloofde. Juridische procedures ter zake van verbrokenverlovingen in de zeventiende en achttiende eeuw
door Erik-Jan Broers
- Dinsdag 9 oktober De waarde van oude belastinggegevens bij vastgelopen genealogisch onderzoek
door mr. A.H.G. Verouden

KORTE INHOUD VAN DE VOORDRACHTEN

Zaterdag 9 juni 2007

Excursie naar het Verenigingscentrum in Weesp

voor alle leden, niet alleen de nieuwe leden! In overleg carpoolen en/of reizen met de trein. Het Verenigingscentrum herbergt een bibliotheek met boeken en tijdschriften op genealogisch, heraldisch en historisch gebied, een grote collectie microfiches, een knipseldienst met meer dan 16 miljoen knipsels en een groot aantal biografische collecties, waaronder een enorme collectie bidprentjes. Unieke bronnen, waarvan een groot deel nergens anders te vinden is.

Programma: (kan op verzoek van de deelnemers gewijzigd worden.)

10.30 uur ontvangst met koffie, thee.

11.00 uur uitleg en rondleiding door het gebouw.

12.30 uur gelegenheid om te lunchen (zelf meenemen, koffie, thee is aanwezig)

Daarna tot sluitingstijd 16.00 uur gelegenheid voor eigen onderzoek .

Aanmelden tot uiterlijk 1 juni bij Henriëtte Hardeman.

Dinsdag 11 september 2007

De verlaten verloofde. Juridische procedures ter zake van verbroken verlovingen in de zeventiende en achttiende eeuw

door Erik-Jan Broers,

verbonden aan de sectie rechtsgeschiedenis van de Universiteit van Tilburg

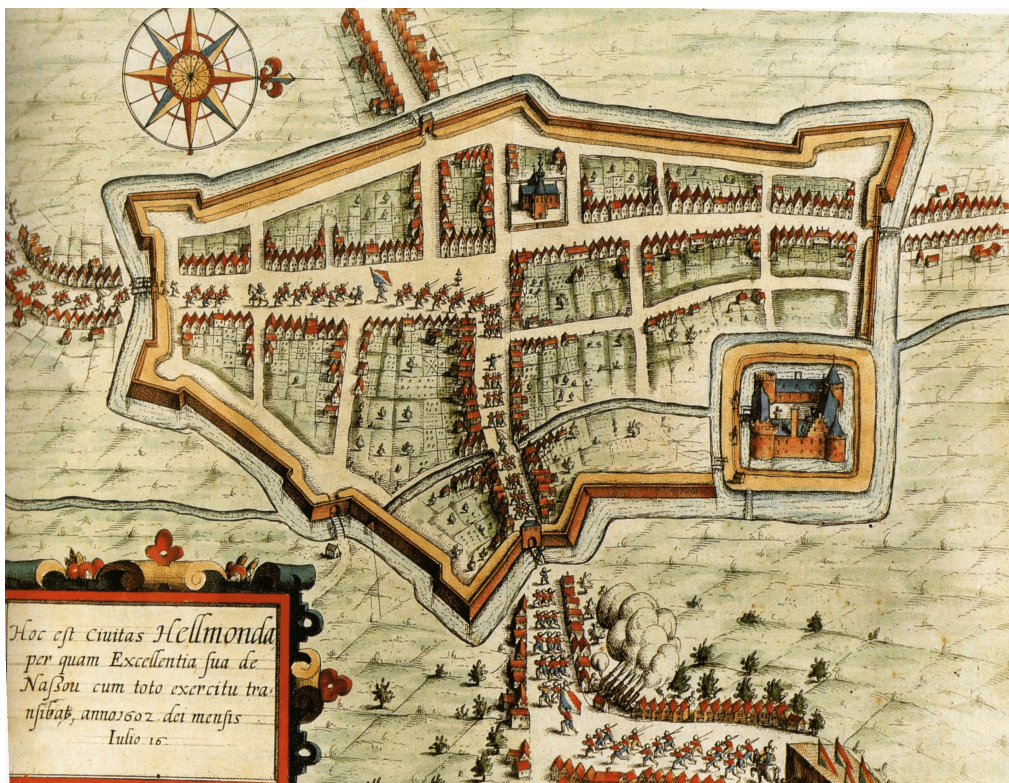
Voordat in de negentiende eeuw het personen- en familierecht werd gecodificeerd in het eerste boek van het Burgerlijk Wetboek van 1838, diende een man voorzichtig te zijn als hij een vrouw beloofde te zullen trouwen. Een dergelijke toezegging verplichtte hem namelijk om zijn gegeven woord gestand te doen en daadwerkelijk met de vrouw in het huwelijk te treden. Liet hij zulks na, dan kon de versmadede bruid de rechtbank inschakelen en eisen dat deze de weigerachtige bruidegom zou veroordelen een rechtsgeldig huwelijk met haar aan te gaan. Dit was evenwel niet haar enige optie. Indien de aanstaande echtelieden een voorschot hadden genomen op het huwelijkse genot, en reeds de echtelijke sponde hadden beproefd, kon de vrouw de man aansprakelijk stellen voor alle gevolgen die uit dit samenzijn waren voortgevloeid. Niet alleen kon zij dan een alimentatie eisen indien zij zwanger was geraakt, om op deze wijze in het levensonderhoud van het kind te voorzien, maar ook kon zij aanspraak maken op een schadevergoeding in verband met het verlies van haar maagdelijkheid. In de voordracht zullen deze beide juridische acties worden besproken aan de hand van concrete rechtszaken die in de zeventiende en achttiende eeuw hebben gediend voor de Staatse Raad van Brabant, het hoogste rechtscollege voor het toenmalige Noord-Brabant. Daarbij zal met name worden ingegaan op de problemen waarmee de eiseres werd geconfronteerd als zij de raadsheren ervan moest overtuigen dat haar wederpartij haar een trouwbelofte had gedaan, en dat hij haar vervolgens had beslapen. Aan de hand van de processtukken zal tevens een beeld worden geschetst, hoe toekomstige echtelieden zich in vroeger tijd hadden te gedragen, en hoe zij zich feitelijk gedroegen.

KOPIJ VOOR VOLGEND NUMMER INZENDEN VOOR 1 AUGUSTUS 2007

e-mail adres: h.unij@hccnet.nl

Efaxnummer: (084) 715 92 89

post-adres : Taunus 1 5706 PC HELMOND

De troepen van prins Maurits trokken op 16 juli 1602 Helmond binnen.
Kaart van Guicciardini.

EEN VECHTPARTIJ IN HELMOND in 1591.

Inleiding

In de archiefstukken van het Hof van Brabant in Den Haag, is een uitvoerig dossier te vinden over een vechtpartij bij de stadspoort van Helmond, op 2 maart 1591, tussen Guillame Kevelaar en Michiel Creeft, waarbij de laatste overleed.

Het Hof van Brabant was in die tijd het hoogste rechtscollege voor Brabant en Limburg. Men kon tegen uitspraken van lagere rechtbanken in beroep gaan bij het Hof van Brabant en ongetwijfeld heeft de eisende of aangeklaagde partij dat gedaan.

Tot welke uitspraak het Hof is gekomen is, weten we niet. Het zijn vooral getuigenverklaringen en brieven die nog aanwezig zijn en die geven een goed beeld van wat er is gebeurd.

Wie was Michiel Creeft

Hij was een zoon van Michiel Creeft en Lijsbeth Kuijten en hij werd omstreeks 1545 geboren. Zijn vader was op 25 augustus 1526 gedoopt en in 1561 overleden. Hij was een zoon van Hendrik Creeft. Deze Hendrik woonde zeer waarschijnlijk in het begin van de 16e eeuw in Nijmegen waar hij wijnroeder was.

Michiel Creeft (de jongere) was getrouwd met Maria van Boeckholt en uit hun huwelijk was in 1588 een zoon Adolf geboren. Uit dit huwelijk werden méér kinderen geboren.

Uit de processtukken is bekend dat Michiel nog 2 of meer zusters had want, terwijl hij stervende was, “groot mede lijden ende mesbaar (misbaar) maeckende van (om) zijnnen cleijnen kijnderkens, biddende zijnen susteren ende vrunden die zelvigen toch voor gerecommandeert te houden en toezicht daerop te nemen”.

Eén van zijn zusters was Angela Creeft die getrouwd was met Jacob van Balen. Ze werd ook wel Engelken genoemd. Ze woonden in 's- Hertogenbosch waar haar man Meester in de beide Rechten en Schepen was. In de St.Jan in Den Bosch is van beiden nog een epitaaf aanwezig aan één van de pilaren van de kerk.

Omstreeks 1580 trouwde Michiel met Maria van Boeckholt. Zij wordt niet genoemd in de processtukken en mogelijk was ze al overleden.

Michiel Creeft was in dienst geweest in de compagnie van kapitein Varicks. Of hij tijdens de vechtpartij nog in zijn dienst was, is niet bekend.

Een paar weken vóór de vechtpartij had Guillame Kevelaar nog met Rut Jan Wijnkenssoen zitten praten in de herberg van Jan Beck in Helmond. Ze hadden gesproken over de militaire dienst en het soldij van de soldaten. In dit gesprek had Kevelaar, Michiel Creeft “een rabbaut ende lutheraen” genoemd. Rut wist echter niet meer of Kevelaar dit had gemeend of dat hij dronken was geweest. Hieruit mogen we dus aannemen dat ze elkaar uit hun diensttijd hebben gekend.

Direct na het overlijden van Michiel worden zijn zaken verder geregeld door luitenant Spee en adelpoorst Ruijs met wie hij had gediend in de compagnie van kapitein Varicks. In één van de processtukken wordt Ruijs “zijns spiesbroeder ende scrijver” genoemd, die onder zijn regiment was geweest. Het lijkt dus aannemelijk om te veronderstellen dat Spee en Ruijs wapenbroeders waren van Michiel Creeft.

Michiel werd begraven in de kerk van Helmond “met zeer groot beclach van alle goeden borgeren ende ingesetenen van helmont, die welke zeer eerlijcken den aflijvighe (de overledenen) zulk tot er begraefenisse zijn gevolght”.

de rechtsgang tot het einde van de 16^e eeuw

Voor een goed begrip van het proces is het nodig om kort in te gaan op de gebruiken die toen golden. Er was in die tijd nog geen openbare aanklager of officier van justitie, die namens de Staat de beschuldigde of dader aanklaagde en in naam van het recht een straf eiste. Nee, de benadeelde partij klaagde zelf de dader aan, zorgde voor getuigen en eiste genoegdoening van de dader. De rechter zorgde er dan voor dat het proces eerlijk verliep en dat geen straf werd opgelegd die buitensporig hoog was.

Zo werd bij moord meestal de dood van de dader geëist maar bij doodslag moest de benadeelde partij zelf een straf bedenken waarmee de schuld kon worden betaald tot tevredenheid van de eisende partij. Dat kon van alles zijn zoals: de schenking van een stuk

land, een geldsbedrag, een bedevaart enz. De benadeelde en eisende partij verklaarde dan genoeg te nemen met de straf die dan vervolgens door de rechter werd opgelegd. De tegenpartij of de beschuldigde kon tegen de opgelegde straf in beroep gaan maar kon ook zelf een straf voorstellen.

Zo kon een proces zich jarenlang voortslepen voordat een vonnis moest worden uitgevoerd. Het zal duidelijk zijn dat deze procesgang erg bevorderlijk was voor willekeur in de opgelegde straffen en daarom ook op veel weerstand stuitte. Daarom gelaste Philips II in 1570 de invoering van criminele ordonnantiën en vanaf die tijd nam de overheid meer en meer het initiatief door een geding te beginnen tegen de verdachte van een misdrijf.

Uit de archiefstukken in deze zaak blijkt dat men nog op twee gedachten hinkte.

De schepenen van Helmond lieten onmiddellijk door de schout getuigen van de vechtpartij horen en deze getuigenissen geven een goed beeld van wat er is gebeurd. Echter de dader werd niet verhoord. Het was dus blijkbaar de taak van de familie Creeft om Kevelaar voor de rechter te dagen en straf van hem te eisen. De overheid deed voorlopig niets en ook Kevelaar wachtte af wat de gevolgen van zijn daad zouden zijn.

de markt in Helmond, door Jan Beijer in 1736

wat gebeurde er

Uit de getuigenverklaringen, zoals die op 5 maart 1591 door de schout van Helmond, J, Becx, werden opgemaakt, krijgen we een goed beeld van de gebeurtenissen en de reden van het gevecht.

Michiel Creeft was 's morgens de herberg van Jan Beck binnengekomen om er wat te drinken. Deze herberg lag direct buiten de stadspoort van Helmond. 's Middags kwam zijn vriend en wapenbroeder Ruijs ook binnen en samen dronken ze "een pot bier". Later kwam ook Kevelaar de herberg binnen en gezamenlijk zetten ze het gelag voort.

In de gelagkamer van de herberg was ook een jongen die Lambert heette. Michiel Creeft wilde dat deze jongen voor hen zou zingen. Nou, Lambert wist niet beter te doen dan één of twee psalmverzen te zingen. Hierover wond Kevelaar zich vreselijk op want hij vond het ongehoord om Lambert psalmen te laten zingen.

Er onstond een flinke ruzie tussen Creeft en Kevelaar die zo hoog opliep dat de degens werden getrokken. Ruijs en de waard Jan Beck probeerde een escalatie van de ruzie te voorkomen hetgeen ze gelukte. De rust keerde echter maar even terug want terwijl

Kevelaar en Creeft frans met elkaar spraken, laaide de twist weer in alle hevigheid op en weer werden de degens getrokken. Kevelaar eiste genoegdoening van Creeft en beval hem om hem naar buiten te volgen voor een tweekamp.

Nou, daar had Creeft niet zoveel oren naar, maar Kevelaar bleef genoegdoening eisen en dus moest Michiel wel mee.

Inmiddels zaten Jonker Walraven van Erp en Andries Dolmans in de keuken van de herberg een pot bier te drinken. Ze hadden van de twist in de gelagkamer niets gemerkt. Plotseling stormde de dochter van de herbergier de keuken binnen en riep: "Creeft gaat naar buiten, hij gaat vechten!".

De beide mannen sprongen op en renden naar buiten. Ze zagen Kevelaar bij de deur van de herberg staan en Michiel stond naast de stadspoort. Ze stonden met getrokken degens tegenover elkaar.

Jonker Walraven van Erp bedacht zich geen moment en greep het lemmet van de degen van Guillame Kevelaar zodat hij niets meer kon doen. Ze hadden echter pech want omdat het zo hard had gevoren, was de weg erg oneffen. Kevelaar en van Erp struikelden en vielen op de grond, maar van Erp hield nog steeds het lemmet van de degen van Kevelaar vast.

Michiel Creeft, die Kevelaar op de grond zag liggen, zag zijn kans schoon en viel op Kevelaar aan. Guillame Kevelaar voelde zich bedreigd en sprong op waarbij hij de degen uit de hand van van Erp rukte. Hierbij verwondde hij Jonker Walraven van Erp.

De herbergier kwam intussen naar buiten met een lange stok waarmee hij de vechtenden wilde scheiden. Het lukte hem niet en plotseling viel Michiel Creeft op de grond. Hij was getroffen door een stoot van Guillame Kevelaar die hem in de linkerschouder raakte tot bij het hart. Dodelijk getroffen lag Michiel op de grond en stierf enige ogenblikken later.

het proces

Direct na het gebeurde gaven de schepenen van Helmond opdracht aan de schout om een verslag op te stellen van de toedracht. Hiervoor ondervroeg hij meerdere getuigen die, in verschillende bewoordingen toch eensluidende verklaringen aflegden over hetgeen er was gebeurd.

Ook door de familie van Michiel Creeft werd een verslag opgesteld maar dit verslag bevat weinig informatie over de vechtpartij zelf en de aanleiding daartoe. De opsteller is een zekere R.A.Hoackens en het verslag is bestemd voor Johan van Eijndhouts. Hoackens noemt van Eijndhouts in dit verslag zijn neef en hij noemt Michiel, onze neef. Ze zijn dus familie van Michiel Creeft en bereidden het proces voor. In het verslag beschrijft Hoackens wat er op 2 maart 1591 is gebeurd en ook hoe Spee en Ruijs alle maatregelen hebben genomen voor de begrafenis van Michiel Creeft en gezorgd hebben voor zijn nalatenschap. Spee en Ruijs zijn bij het gevecht geweest en hebben verklaard dat,

"'t zelve feijte is geschiet niet door oorzaecken gegeven zijnde bijden afflijvigen zaliger (=Michiel) maerdoor enckele petulantie (=moedwillige) ende morositeijte (=kregeligheid) des perpertrants die welck alle lange int heijmelx ende vraecke op den afflivigen zulk gehad heeft".

Guillame Kevelaar werd dus beschuldigd van moord met voorbedachten rade en dit werd min of meer bevestigd door Rut Jan Wijnkerssoen, al was die minder pertinent in zijn beweringen.

Michiel Creeft zou de zaak nog hebben willen sussen en had Kevelaar voorgesteld om de twist in den minne te schikken. Kevelaar was echter zo kwaad dat hij Michiel Creeft in de arm stak “boven aent lijff doorgaende inde borste toter herten toe alzoec dat men t bloet niet gestulpen en cost, maer spronck ter borsten vuyjt als eenen fonteijne”.

Uitvoerig beschrijft hij dan hoe Michiel is gestorven. Deze beschrijving is enerzijds erg gedetailleerd maar anderzijds ook vol heroïek en pathos. Dat moest natuurlijk ook wel want de held was gevallen en de onverlaat moest worden gestraft.

Michiel Creeft werd op dinsdag 5^e maart 1591 in de kerk van Helmond begraven. Blijkbaar wist men niet of de begrafenis kosten wel zouden worden terugbetaald want hij kreeg wel een eerlijke begrafenis maar “met zoo cleijne coste als ommers mogelelx was”.

Ook August van Boeckholt klom in de pen. Hij schreef een lange brief op 29 augustus 1591 aan zijn nicht Engelken Creeft, die getrouwd was met de rechtsgeleerde Jacob van Balen. Deze August was vermoedelijk een zwager van Michiel geweest. In de brief noemt hij haar “zijn beminde nichte” maar verderop heeft hij het over zijn zwager Jacob van Balen en hij besluit de brief met “Uwlieder dienstwilligen swaeger ende frundt”.

In deze brief verteld August dat Guillame Kevelaar in Grave had gezegd dat Michiel Creeft gestorven was zonder dat een priester hem had bijgestaan met het Sacrament der Stervenden. Omdat Kevelaar de nabestaanden schoffeerde, werd hij door de schout van Grave uit de stad gestuurd. Maar er moest natuurlijk wel een verweer komen tegen de aantijgingen van Kevelaar. August vraagt daarom aan zijn nicht Engelken of haar man Jacob van Balen eens goed over de zaak zou willen nadenken en hem terugschrijven hoe er op de beweringen van Kevelaar het beste kan worden geantwoord. Hij schrijft dat het toch wel erg hard zou zijn wanneer Kevelaar eerst het leven van Michiel zou hebben genomen en hem nu ook nog zijn eer zou afnemen. Daartegen moest natuurlijk actie worden genomen.

Kevelaar bleef ondertussen ook niet stilzitten. Om de omgeving wat milder voor hem te stemmen en zodoende een lagere straf te krijgen of te worden vrijgesproken, gaf hij op 5 maart 1593 een verklaring uit. We zijn dus alweer 2 jaar verder.

In deze verklaring zegt hij dat hij de dood van Michiel Creeft erg betreurt. Naar zijn mening heeft het gevecht niet plaats gevonden omdat hij Michiel haatte of uit was op wraak nee, het gebeurde omdat hij zich had verweerd tegen de aanvallen van Creeft. Noodweer dus.

Hij wil toch een zekere boetedoening doen. Hij wil daarom met Pasen ter communie gaan en hij hoopt dat hierdoor de naaste vrienden en familie van Michiel Creeft hem zijn daad van harte zullen vergeven.

Nou, dat deden ze dus niet want het proces ging gewoon door.

Op 5 februari 1596 legden Jacob van Balen en zijn vrouw Angela Creeft een getuigenverklaring af over hetgeen hen bekend was van de dood van Michiel Creeft. Veel konden ze niet zeggen want ze waren er niet bij geweest en daarom vermeldden hun verklaringen ook alleen maar wat ze hadden gehoord. Hierbij gebruikten ze de eerder genoemde brief die door R.A. Hoackens aan Johan van Eijndhoutsch was geschreven op 6 maart 1591.

tenslotte

Het dossier bevat niet méér stukken die ons iets kunnen vertellen over het verdere verloop van het proces. Uit het feit dat deze zaak voor het Hof van Brabant was gebracht, kunnen we concluderen dat één van de partijen in hoger beroep meende zijn recht te kunnen krijgen. Misschien werd Kevelaar veroordeeld en ging hij in hoger beroep omdat hij meende uit noodweer te hebben gehandeld zodat hij zich niet schuldig achtte.

Misschien ook ging de familie van Michiel Creeft in hoger beroep omdat Guillame Kevelaar in hun ogen een te lage straf had gekregen of wellicht was vrijgesproken.

We weten het niet maar ook toen wist men al dat waar er twee kijven er twee schuld hebben.

genealogie

Bij het onderzoek naar de oorsprong van de geslachtsnaam Kreeft of Creeft in Nederland bleek dat deze naam al in de 14^e en 15^e eeuw voorkwam in het gebied langs de Maas tussen Grave en Gennip. De gegevens waren dikwijls echter zo incidenteel dat het niet mogelijk was om een betrouwbare stamboom samen te stellen.

Het was vooral de kwartierstaat van Maria Elisabeth Creeft, gepubliceerd door de heer N.A.Hamers in “Zoeklicht op Nijmegen” deel 1, uitg. 1980, die enig licht verschaftte over de herkomst van Michiel Creeft zodat toch enige verbindingen konden worden gemaakt. De heer Hamers had zijn informatie verkregen uit een particuliere bron waarover verder geen mededelingen werden gedaan of zullen worden gedaan.

- I Hendric Creeft. Hij zal omstreeks 1490/1500 zijn geboren. Het is niet bekend met wie hij was getrouwd. Uit de stadsrekeningen van Nijmegen blijkt dat hij wijnroeder was. In deze functie mat hij met een peilstok de geconsumeerde hoeveelheid wijn of andere dranken, waarover dan belasting moest worden betaald.

Een wijnroeder uit 1531

Bron: Belastingmuseum Rotterdam

II Michiel Creeft. Hij werd op 25 augustus 1526 geboren maar helaas werd niet vermeld waar dit heugelijke feit had plaatsgevonden. Hij overleed in 1561.
Hij trouwde omstreeks 1545 met Lysbeth Kuyten, een dochter van Hendric Kuyten. Lysbeth zou in 1550 zijn overleden zodat hun huwelijk maar kort heeft geduurd.
Uit hun huwelijk zijn 2 kinderen bekend:

- a. Michiel, geboren ca 1545. Volgt III
- b. Angela. Ze werd omstreeks 1550 geboren en ze overleed in 's Hertogenbosch op 15 oktober 1622. Ze trouwde ca. 1580 met Jacob van Balen, meester in de beide rechten en schepen van Den Bosch. Jacob overleed in Den Bosch op 19 januari 1622. Hij was een zoon van Christoffel van Balen en Thomasken Jacops Coelborner. Hun grafmonument is nog te zien in de St. Jan in 's-Hertogenbosch. De wit-marmeren beeldjes van Mr. Jacob en zijn vrouw knielen voor een kruisbeeld. Ze zijn gekleed in de klederdracht van het einde van de 16^e eeuw. Vroeger was er boven het monument ook een wapenbord aangebracht met de kwartieren

Balen
Kreeft

Colborn
Kuyten

Dit wapenbord werd op last van de kerkenraad van de St. Jan in 1640 verwijderd.
Bron: Taxandria, 1895, bl. 332 en 1905, bl. 60,61 en 312.

Epitaaf van Angela Creeft en Jacob van Balen in de St. Jan in 's-Hertogenbosch.
foto A.J. van de Pol

III Michiel Creeft. Hij werd omstreeks 1645 geboren en hij overleed in Helmond op 2 maart 1591. Michiel was omstreeks 1580 getrouwd met Maria van Boeckholt. Over haar herkomst werden geen nadere bijzonderheden gevonden. Mogelijk was haar vader Adolf van Boeckholt. Er woonde een van Boeckholt in Grave en hij had opdracht gegeven om de voorgeschoten kosten van de begrafenis te betalen. Zoals uit het veslag van de vechtpartij is gebleken, werden uit hun huwelijk meerdere kinderen geboren. Er is echter van één van hun kinderen iets meer bekend.

- Adolf, geboren in 1588.

Volgt: IV

IV Adolf Creeft. Hij werd in 1588 geboren en hij overleed in 's- Hertogenbosch op 23 juli 1617. Op 28 januari 1614 trouwde hij, vermoedelijk in Den Bosch, met Luytgen van Grootveld. Ze was in 1589 geboren als dochter van Johan van Grootveld en Derisken Kanis. Ze overleed in Aken op 12 december 1667. Uit hun huwelijk is slechts de zoon Michiel Adolf bekend, die in 1615 werd geboren. Volgt: V

V Michiel Adolf Creeft, geboren in 's-Hertogenbosch op 2 november 1615. Hij overleed in 's- Hertogenbosch op 20 februari 1657. Hij werd begraven in het graf Creeft in Grave. In zijn leven was hij officiaal der financiën van de Keizer. Hij trouwde op 1 juni 1649 in Middelaar met Wendelina van Eck, Hun huwelijk werd ook afgekondigd in Nijmegen en Brussel. Wendelina was op 20 februari 1625 in Nijmegen geboren als dochter van Hendrik van Eck en Anna van Triest. Ze overleed in Nijmegen op 20 december 1676 en ze werd bijgezet in het graf van Triest in Nijmegen.

Ook uit dit huwelijk is slechts één kind bekend.

- Maria Elisabeth, geboren te Nijmegen op 25 mei 1650. Volgt: VI

VI Maria Elisabeth Creeft, geboren te Nijmegen op 25 mei 1650. Ze overleed in Nijmegen op 12 mei 1681 en ze werd in Brussel begraven. Maria Elisabeth trouwde op 18 september 1676 in Brussel met Johan Herman Voëller. Hun huwelijk werd ook in Nijmegen afgekondigd. Hij was op 26 november 1630 in Brussel geboren als zoon van Leonard Voëller en Joanna Fabricius. Hij was ridder, Raad en secretaris van de Spaanse Koning inzake Hoogduitse aangelegenheden in de Nederlanden, Heer van Risoir, La Haye en La Francq. Hij overleed in Brussel op 3 mei 1710.

Bronnen:

- Hof van Brabant, te 's Gravenhage, Collectie Cuijpers van Velthoven, inventarisnr.1380, in rijksarchief te 's Hertogenbosch.
- Zoeklicht op Nijmegen, uitg. 1980, schema door N.A. Hamers, bl. 92 en 93.
- Rekeningen der stad Nijmegen, deel IV door H.D.J.van Schevichaven en J.C.J. Kleijntens.
- Lezen in Brabantse bronnen, uitg. Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening, 's- Hertogenbosch, 1989. door Annemiek van der Veen en Rien Wols.

Bertus van de Pol, Vossenlaan 2, 5581 EC Waalre.

VAN SPRANG VIA OIRSCHOT NAAR HELMOND

Op 28 januari 1622 wordt voor de pastoor in Helmond het huwelijk voltrokken tussen Antonius Wilhelmi, ex Oirschot, en Margareta Joannis. Uit dit huwelijk worden te Helmond tussen 1625 en 1636 vijf kinderen gedoopt. Bij de doop van het laatste kind wordt Antonius *van Sprangh* genoemd.

Op 30 augustus 1627 koopt Anthonis Willems *van Oirschot* een huis te Helmond op de Corte Steenwech van Marten Philipsen¹. Hij moet het huis vanwege het vernaderingsrecht twee dagen later afstaan aan Jan Jacops van Maeseijck².

Anthoni van Sprangh, arm, overlijdt te Helmond op 14 juni 1670.

Ondanks de beperkte gegevens blijkt het mogelijk de herkomst van Antonis in Oirschot vast te stellen.

In 1631 treffen we Antonis, zoon van wijlen Willem van Sprang en Fijcken (Sophia) Peter Henricks de Crom, aan als hij het vierde part in een beemd gelegen in Oirschot in de herdgang de Notel, verkoopt aan Aert Henrick Sijckens, de tweede echtgenoot van zijn moeder³.

Wijllem Thonis van Sprange en Fijken Peter Hanricx gaan voor de pastoor in Oirschot in ondertrouw op 2 juli 1599. Ze krijgen twee zoons, wat blijkt uit een akte uit 1620⁴ waarin Aert Henrick Zijkens, dan gehuwd met Fijken, dochter van Peter Henricx de Crom, eerder weduwe van Willem *Vennincx*, met de momboirs van de twee kinderen een akkoord sluit over de verdeling van de goederen die Willem heeft nagelaten. Het is, na aftrek van de schulden, een schamele boedel. De naam van de vaderlijke momboir, Jan Jan Glavimans, doet vermoeden dat de naam van Sprang duidt op de herkomst van Willem⁵. De moederlijke momboir is Henrick Peters de Crom, de broer van Fijken.

De tweede zoon, van wie we de naam niet kennen, is overleden voor 19 september 1640, als Aert en Fijken hun testament maken voor de schepenen Jacob Direks van de Velde en Joorden Verhoeven⁶. Ze legateren aan Antonis, de voorzoon van Fijken, een halve dukaton en een zilveren penning die door de broer van Fijke bij de *vunte*⁷ is geschonken. Antonis zal verder niets erven, omdat hij al veel meer heeft ontvangen dan de andere kinderen, waaronder het vruchtgebruik van zijn vader's (geringe) erfgoed. Henrick, Geraert en Petronella, de kinderen van Aert en Fijken, worden benoemd tot erfgenaam.

Dat Antonis ook vanuit Helmond familiebetrekkingen is blijven onderhouden met zijn halfbroers en –zus blijkt onder andere uit het feit dat hij in 1646 getuige is bij de doop van zijn neef Jan, de (onwettige) zoon van Petronella Sijckens en Herbert van Wintelroij.

De naaste familie van Antonis zit als volgt in elkaar:

- I. Sophia Peter Henrick de Crom, dochter van Peter Henrick de Crom en Maria Geraert Vos, trouwt te Oirschot op 2 juli 1599 met Willem Antonis Vennincx alias van Sprang.

Uit dit huwelijk:

1. Antonis Willem van Sprang, volgt Iia.
Sophia hertrouwt met Aert Henrick Sijckens, zoon van Henrick Aert Sijckens en Dingen Peter Adriaen Cornelis. Zij maken hun testament op 19

september 1640. Feijken Artsen overlijdt te Oirschot op 11 november 1642. Aert gaat op 2 maart 1646 huwelijksvoorwaarden voor zijn huwelijk met Maria Peter Peter van Doormalen⁸. Aert wordt begraven te Oirschot op 24 juni 1666.

Uit het huwelijk van Aert met Fijken:

1. Henrick Aert Sijckens, ged. te Oirschot op 20 september 1620, volgt Iib.
2. Peternel (Perijntgen) Aert Sijckens, ged. te Oirschot op 7 augustus 1622.

Op 21 februari 1646 wordt Joannes, het onwettige kind van Heribertus van Winteroij en Petronella Arnoldus Sijckens, gedoopt. Herbert Jan van Wintelroij, zoon van Jan Herbert van Wintelroij (schout, presidentschepen) en Maria Daniel de Metser, wordt, nog geen half jaar later op 18 juli 1646 te Oirschot begraven. Over zijn onwettige zoon ontstaat na zijn dood een twist tussen zijn zus Louijse en de familie van de moeder van het kind. Op 11 juli 1646 verklaart Maria Adam Snellaerts ter instantie van Louijse dat Herbert op zijn sterfbed heeft verklaard niet de vader van het kind te zijn⁹.

Bartholomeus van der Veken daartegen verklaart op 5 september voor notaris Henrick Leermakers sr, dat hij van Herbert van Wintelroij had vernomen dat genoemde Herbert met Prijntghe Aert Henricx Sijckens *vleselijke conversatie* had gehad¹⁰. Ook Perijntjes stiefmoeder getuigt dat Herbert in herberg de Zwaan aan haar bekend heeft een relatie met Perijntje te hebben gehad¹¹. Waarschijnlijk is de zaak in der minne geschikt, maar op grond van de getuigenverklaringen lijkt het waarschijnlijk dat de familie van Herbert uiteindelijk voor het onderhoud van het kind is opgedraaid.

3. Gerrit, ged. te Oirschot op 28 december 1624.

- Iia. Antonis Willem van Sprang, ovl. te Helmond (arm) op 14 juni 1670, gaat te Helmond op 28 januari 1622 in ondertrouw met Margriet Jan.

Uit dit huwelijk:

1. Guilhelma, ged. te Helmond op 28 februari 1625.
2. Willem, ged. te Helmond op 14 mei 1628.
3. Anna, ged. te Helmond op 20 oktober 1630. Waarschijnlijk is Sophia Wilhelmi, getuige bij de doop, haar grootmoeder.
4. Jenneke, ged. te Helmond op 13 maart 1633.
5. Sophia, ged. te Helmond op 13 februari 1636.

- Iib. Henrick Aert Sijckens, ged. te Oirschot op 20 september 1620, trouwt te Oirschot op 29 mei 1642 met Henrickje Willem van de Ameijden, dochter van Willem Thomas Thomas van de Ameijden en Marike Peter Antonis van Esch. Zij wonen op de Kerkhof. Henrickje wordt begraven te Oirschot op 14 november 1680.

Henrick volgt haar in het graf op 26 april 1688.

Uit dit huwelijk:

1. Sophia, ged. te Oirschot op 18 april 1643, begr. te Oirschot op 15 januari 1687, tr. voor de dominee te Oirschot op 11 augustus 1669 met Cornelis Adam van Spreeuwel, zoon van Adam Wouter van Spreeuwel en Jenneke Aert Jacob, ged. te Hilvarenbeek op 15 november 1643, begr. te Oirschot op 14 augustus 1714. Cornelis hertrouwt te Oirschot op 24 maart 1691 met Margriet Dirck van Cuijck, dochter van Dirck Jan van Cuijck en Lijsbeth Marcelis van de Velde.
2. Willem, ged. te Oirschot op 28 oktober 1644, tr. te Oirschot op 25 juli 1666 met Jenneke Henrick Hoefnagels, dochter van Henrick Goort Hoefnagels en Heijltje Jan Joorden de Wert, ged. te Oirschot op 2 september 1635, weduwe van Joost Jan van Cuijck.
3. Jan, ged. te Oirschot op 29 september 1646.
4. Peter, ged. te Oirschot op 2 juni 1649, begr. te Oirschot op 5 juni 1690, tr. voor de schepenbank van Hilvarenbeek op 14 augustus 1679 met Jenneke Henrick Aert.
5. Leendert, ged. te Oirschot op 11 april 1652.
6. Aert, ged. te Oirschot op 10 november 1654.
7. Maria, ged. te Oirschot op 22 december 1658, begr. te Oirschot op 26 april 1747, trouwt te Oirschot op 23 mei 1683 met Aert Elias de Roij, zoon van Elias Aert de Roij (smid) en Jenneke Daniel Hoppenbrouwers, ged. te Oirschot op 14 december 1654, meester smid, klokkenmaker, begr. te Oirschot op 1 september 1738. Zij wonen in 1705 in de Koestraat.

¹ R Helmond 3832 akte 134.

² R Helmond 3832 akte 137.

³ R Oirschot 2386 f. 172. Het archief van de schepenbank van Oirschot en Best is in de afgelopen jaren opnieuw geïventariseerd door J. Lijten († 2001) en H. Mijland. De nieuwe inventaris is in 2006 gereed gekomen. In dit artikel worden de nieuwe inventarisnummers gehanteerd. De transcripties van de Oirschotse schepenprotocollen die zijn vervaardigd door Jan Toirkens uit Helmond zijn tegenwoordig zelfs op twee sites op internet te raadplegen: home.wxs.nl/~vera0000/oirschotraover.html en de-wit.net/bronnen/oirschot-start.htm.

⁴ R Oirschot 2379 f. 5.

⁵ G.L. Meesters, Glavimans, 's-Grevelduin Capelle, Gens Nostra XXII (1967), pag. 141

⁶ R Oirschot 2395, f. 103.

⁷ *vunte*: (doop)vont. Mogelijk was de zilveren penning een doopgeschenk van Antonis' oom.

⁸ N Oirschot 64 f. 49.

⁹ N Oirschot 24, f. 9.

¹⁰ N Oirschot 64, f. 159.

¹¹ N Oirschot 64, f. 196.

Dhr. A.C.M. Neggers, Langakker 29, 5283 TE Boxtel

Kwartierstaat BOUDEWIJNS

Kwartierstaat GRINWIS

Kwartierstaat van HOUT

Kwartierstaat KUIJPERS

Kwartierstaat van LIESHOUT

Kwartierstaat MANDERS

Kwartierstaat MARTENS

Kwartierstaat van der VORST

Kwartierstaat van der ZANDEN

